

ἐδὸν τοῦ Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσώ ἔλεγον. «Ὁ ἀτυχὴς αὐτὸς νεανίας εἶναι τρελὸς,» καὶ τὸν ἠκούθουν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν των σπεύδοντα. Ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἐσταματοῦσε καὶ ἐλάμβανε τὴν κεφαλὴν του μεταξὺ τῶν χερσῶν του, ὥσπερ ἤθελε νὰ ἐμποδίσῃ τὸ φεῦγον λογικόν του.

Εἰς τὸ ὑπερῶν του εἰσελθὼν ἔπρεπε νὰ ὑποστῇ τελευταίαν τινὰ δοκιμασίαν, τὴν τρομερωτέραν πασῶν. Ἡ Γεσουάλδη περιχαρὴς ἐκ τῆς καλῆς εἰδήσεως, ἣν εἶχε λάβει, περιεπτύχθη τὸν Λεοντὴν φωνάζουσα.

— Ἰδοὺ τέλος εἶσαι εὐτυχής!

— Τὴν ἀπώθησεν ἡσύχως, ἐκάθησεν ἐπὶ τινος ἑδρας καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ. Τοῦτο ἰδοῦσα αὕτη ἐγονάτισεν ἐνώπιόν του, ἔλαβε τὰς χεῖράς του καὶ τὸν ἠρώτα ἐπανεὶλημμένως χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ἀπάντησιν. Μετὰ μακρὰν σιωπὴν ὁ Λεοντὴς ἐξέθεσε μετὰ πολλῆς δυσκολίας ὡς ἐκ τῆς συγκινήσεως καὶ τῆς θλίψεως του τὴν μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ θεάτρου ὁμιλίαν του.

— Λοιπὸν τί λέγεις; ἀνέκραξε τελειόνων.

— Λέγω ὅτι σὲ ἀγαπῶ, ἀπεκρίθη ἡ νεᾶνις μὲ μειδίαιμα, Χερουβείμ, καὶ τὸν ἐνηγκάλισθη περιπαθῶς.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχὲς φυλλάδιον.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ἡ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ.

ὑπὸ Ἰωάννου Σκαλτσούρη δικηγόρου.

Ἐν Ἑλλάδι, ὅπου τόσα τυποῦνται καὶ δημοσιεύονται καθ' ἑκάστην, οὐδὲν σπανιώτερον χρησίμου καὶ καλοῦ βιβλίου, καὶ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σκαλτσούρη εἶναι ἐν τῶν σπανίων τούτων. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀναγγελλομένου βιβλίου εἶναι εἰς ἐκ τῶν ἀκαμάτων καὶ δραστηρίων ἑκείνων τῆς ἐπιστήμης θιασωτῶν, ὅστις δὲν καταναλίσκει τὸν χρόνον εἰς ἀγόνους πολιτικὰς θεωρίας, ἱκανὰς μόνον εἰς τὸ νὰ ταραξῶσι προσκαίρως τὰ πλήθη, ἀλλὰ θηρεῖ φιλοπόνως τί τὸ χρήσιμον ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ, καὶ τοιοῦτον ἐν τῷ ἐθνικῷ συσσίτιῳ προσφέρει ἡμῖν ἔρανον, ἄνευ κόμπου καὶ θορύβου, ἄνευ ἀξιώσεων. Ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς δὲν εἶναι ἐπαναλέγομεν ἐκ τῶν ἐπιδιωκόντων τὴν δημοτικότητα διὰ πομπῶν περὶ ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος κηρυγμάτων ἀκριβοῦς παρατηρητὴς τῶν γινομένων παρ'

ἡμῖν, συνέλαβεν ἀληθεῖς περὶ τῶν πραγμάτων μας ἰδέας, καὶ τὰς περὶ τούτων κρίσεις του ἐκφέρει θαρραλέως ἄνευ δισταγμοῦ ὡς προσήκει ἀνεξαρτήτῳ καὶ φίλῳ τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας ἀνδρὶ. Τίς δύναται, λόγου χάριν, ν' ἀρνηθῇ τὴν ἀληθειαν τῶν ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ συγγραφέως λεγομένων, ὅτι ὁ βρωμαντικὸς τῶν λαῶν ἐνθουσιασμὸς διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους μεγίστην ὑπέστη ὕψουν, ἐὰν μὴ τέλειον ἀπεσθῆσθαι, ἡ δὲ πλήρης τῶν ἐθνικῶν μας πόθων πραγματώσις δὲν ἔγκειται οὔτε εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς διαπληκτισμοὺς, οὔτε εἰς τὸ ἰδανικὸν τῆς τῶν θεσμῶν τελειότητος, οὔτε εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἀτόμου ἐπὶ τῆς τῶν πραγμάτων διευθύνσεως; Μόνη ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ τοῦ λαοῦ μόρφωσις, ἐκφωνεῖ ὁ συγγραφεὺς, καὶ ἡ τῆς βιομηχανίας ἀνάπτυξις, καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ ἐξασφαλίσωσι καὶ τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα νὰ φέρωσιν εἰς πέρας καὶ συμπλήρωσιν. Ἐνός, ἐπὶ τέλους λέγει, ἅπαντα ἡ τοῦ ἔθνους δραστηριότης ἐξαντλεῖται εἰς ἀτελευτήτους καὶ ἀγόνους θεωρητικὰς περὶ τὴν πολιτικὴν συζητήσεις, πλείστον δὲ μέρος τῆς νεολαίας ἐποφθαλμιᾷ εἰς τὰς δημοσίας θέσεις ὡς τὸ προσφορώτερον μέσον πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐνεργότητός της καὶ πρὸς ἀνέυρεσιν πόρων, ἡ Πατρίς καρκινοβατοῦσα ἐξουδενοῦται καὶ παραλύεται. Ἐπιδοθέντες ἅπαντες εἰς τὴν ῥαψωδίαν ξένων θεσμοθεσιῶν, καὶ ἀνενδότως σπουδάζοντες πῶς νὰ ὑψώσωμεν αὐτὰς εἰς τὸ ἑπαινον τῆς τελειότητος, παρελείψαμεν τὴν βάσιν ἐφ' ἧς ὄφειλε ν' ἀνεγερθῇ τὸ νομοθετικὸν οἰκοδόμημα, παρημελήσαμεν τὴν κοινωνικὴν διάπλασιν ἐξ ἧς ἤρτηται ἡ τελεσφορία καὶ ἡ κατευόδωσις τῶν νομοθετικῶν καὶ πολιτευματικῶν διατάξεων καὶ θεσμῶν.» Ἐὰν εἶχομεν κατὰ νοῦν νὰ ποιήσωμεν γνωστὰς ἅπασας τὰς ἐν τῷ ὀραίῳ προλόγῳ τοῦ συγγραφέως περιεχομένας ἀληθείας, ὄφειλάμεν ν' ἀντιγράψωμεν ὁλόκληρον τὸ τελευταῖον αὐτοῦ μέρος· ἀλλὰ τοιαύτη δὲν εἶναι ἡ ἡμετέρα πρόθεσις· ἀπλῶς ἔχομεν σκοπὸν νὰ ἐκθέσωμεν δεῖγματα τινὰ τοῦ βιβλίου καὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ συγγραφέως, ὁ βουλούμενος δὲ νὰ λάβῃ τελείαν γνῶσιν αὐτοῦ ἅς λάβῃ ἀνὰ χεῖρας αὐτὸν τὸν συγγραφέα. Ὁμολογητέον ὅτι τὸ κήρυγμα τοιούτων ὀρθῶν καὶ πρακτικῶν ἰδεῶν δὲν εὐαρεστέι εἰς τὴν σχολὴν τῶν ἰδανικολόγων πολιτικῶν μας. Ἄμοιροι οὗτοι ὅπως πρακτικοῦ πνεύματος, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ εἰσδύσωσιν εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα ὅπως ἐξ αὐτῶν σχηματίσωσι τὰς

κρίσεις των, ἐξακουῦνται εἰς τὸ νὰ ἀναμασῶσι ὅσα ποτὲ ἀνέγνωσαν ἐν τοῖς βιβλίοις δι' ἄλλους λαοὺς γραφέντα καὶ ἐν ἄλλαις ἐποχαῖς, νὰ κηρύττωσι δὲ πάντα τοὺς σοβαρῶς καὶ σπουδαίως σκεπτομένους ὡς ἐχθροὺς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς προόδου. Αἱ ἰδέαι τοῦ συγγραφέως καὶ αἱ πολιτικαὶ αὐτοῦ ἀρχαὶ ὡς ἀντικείμεναι ἀντικρυς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς σχολῆς ταύτης, βεβαίως δὲν θὰ εὐρωσὶ παρὰ τοῖς φανατικοῖς ὁπαδοῖς αὐτῆς οὐδεμίαν ἡχώ. Ἡ ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ πατριδί μάλιστα τοῦ συγγραφέως πολιτικῇ πατρίδι, ἀπόσπασμα τῆς ἐν Ἀθήναις παραφόρου Σχολῆς, ἐξεκένωσε πολλάκις τὰ ἰσόβλα βέλη της κατὰ τοῦ συγγραφέως, καὶ αἱ ὕβρεις καὶ αἱ κατ' αὐτοῦ συκοφαντίαι ἐπανελήφθησαν καὶ ἐντὸς τῆς Βουλῆς ὑπὸ φθονερῶν ῥητόρων καὶ ἀναιδῶν σοφιστῶν, ἐποφθαλμιῶντων τὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ πολιτείᾳ ἐνδεχομένην περιφανῇ τοῦ συγγραφέως θέσιν. Ἀλλ' ἡ ἀλήθεια, ἂν πρὸς ὀλίγον ἐπισκοτισθῇ διαλάμπει ὠραιότερα ἐπὶ τέλους· εὐχόμεθα δὲ ὅπως ἡ ἰδιαιτέρα ἡμῶν πατρις ἐκτιμῇ ἐγκαίρως τὴν ἀξίαν τοῦ συγγραφέως. Ἡ Ἑλλάς πάσχει λειψυδρίαν· τὸ νὰ στερῇ τις αὐτὴν ἐνὸς ἔτι ῥωμαλέου ναυτίλου ἐν τῇ τρικυμίᾳ ἀδικεῖ μεγάλως τὴν Ἑλλάδα.

II

Βλέπων τις τὴν ἀνάγκαν τοῦ ἀνθρώπου κίνησιν, τοὺς ἀενοῦς μόχθους τοὺς τε σωματικούς καὶ πνευματικούς οὖς καταβάλλει πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς τε βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, καὶ ἐπιτολαιῶς πῶς σκεπτόμενος ἡδύνατο ἴσως ἀπορῶν νὰ ἐρωτήσῃ, εἰς τί ἄρα γε ὠφέλησε τὸ ἀνθρώπινον γένος ἡ μεγάλη καὶ ὄντως κολοσσιαία αὕτη ἀνάπτυξις, καὶ ἴσως, ἐπόμενος ταῖς θεωρίαις φιλοσόφων τινῶν, νὰ θεωρήσῃ πάντα ταῦτα ὡς ἀνθρωπίνην κενοσπουδίαν χρήσιμον μόνον πρὸς πληρῶσιν τῆς πρὸς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἡδυσπάθειαν ἐφέσεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οὐδὲν ἄλλο, βλαπτικὴν δὲ μάλλον ἢ λυσιτελῇ πρὸς τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν. Πλὴν ἀλλ' ὁμῶς, ὅ τοιοῦτος ὀφείλει ἐπὶ μικρὸν νὰ ἀναξείλῃ τὴν καταδικαστικὴν ἐτυμολογίαν του, καὶ νὰ συλλογισθῇ ὅτι τὸ φαίνόμενον τοῦτο, τὸ παρουσιαζόμενον ἀεὶποτε σταθερῶς ἐν πάσῃ ἐποχῇ καὶ ἐν παντὶ ἔθνει, ἔχει τελικόν τινα σκοπὸν, ὑψηλὸν ὅσον μέγας εἶναι καὶ ὁ παγκόσμιος ἀγὼν ὁ καταβαλλόμενος πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ, εἶναι δ' οὗτος αὕτη ἡ ἐκπολίτευσις τῶν λαῶν. Ἐνῶ, παρατηρεῖ ὀρθότατα ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ἐν τῷ περὶ βιομηχανίας κεφαλαίῳ, ἐνῶ τὸ ἄμεσον τῆς βιομηχανίας ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ δι' ὕλικῶν μέσων θεραπεία

τῶν ἡμετέρων ἀναγκῶν καὶ ἡ ἐπέκτασις τῆς εὐζωίας εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς εἶναι ὁ ἀναγκαῖος ὁρος τῆς ὁρσκειυτικῆς, ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς τῶν λαῶν διαπλάσεως, εἶναι ὁ θεμέλιος λίθος τῆς ἐκπολιτεύσεως τῶν λαῶν.

Τῷ ὄντι, ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας θὰ ᾔτο ἐν ἀνθρώπινον ἄθυρμα, δεικνύουσα ἴσως τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, οὐδόλως ὅμως καὶ ἀξία τοσαύτης μερίμνης, ἂν μὴ ἔτεινε πρὸς τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν ἐν ἀνωτέρῳ ἀνεφέραμεν. Ὅπως ἀσχοληθῇ ἄτομόν τι εἴτε ἔθνος τι εἰς ὑψηλότερα ἀντικείμενα, εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τοῦ ἀληθοῦς εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξασφαλίσῃ κατὰ πρῶτον τὴν ὑπαρξίν του, τοῦτο δὲ γίνεται διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, δι' ὧν καὶ ἡ ὑπαρξις καὶ ἡ εὐζωία ἐπιτυγχάνονται, καὶ μετ' αὐτῶν ἡ τε ἰσότης καὶ ἐλευθερία.

Ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ ἀγαθὰ εἰσὶ τὸ γέρας τῆς ἐργασίας, διότι οὕτως ὑπόδαχεν ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός. Ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου, λέγει ἡ Γραφή, καὶ ὁ νόμος οὗτος εἶναι γεγραμμένος ἀπ' ἄκρων ἕως ἄκρων τῆς γῆς ἀνεξιτήλοις γράμμασιν. Εἰς τὸ Ι'. κεφάλαιον ὅπου ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ τῆς ἐργασίας, ἀναπτύσσει τὴν ἀνάγκην αὐτῆς καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς προκύπτοντα καλὰ μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ, καὶ δι' ὅφους τέρποντος καὶ παρασύροντος τὸν ἀναγνώστην. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀντιστῶμεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα ὀλοκλήρους παραγράφους τοῦ κεφαλαίου τούτου, καὶ διὰ τὰς περιεχομένας ἐν αὐταῖς ἰδέας, ἀλλὰ καὶ ὅπως παρουσιάσωμεν δείγμα τῆς τοῦ συγγραφέως καλλιπεείας.

Ἡ φύσις ἔχει μόνον ἀπαρνέεται τὰ εὐεργετήματα της πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἐπὶ τῶν δυνάμεων καὶ ἀντικειμένων αὐτῆς καταβληθῇ ἡ ἐργασία του, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρατεύεται κατ' αὐτοῦ καὶ ἀναδεικνύεται ἀδιάλλακτος πολεμία κατὰστρέφουσα καὶ αὐτὰ τὰ ἔργα του, ἐὰν μὴ κατὰ καιρὸν σπουδαίως περὶ αὐτῶν προνοῇται, ἐπαναλαμβάνων τὴν πρὸς συντήρησίν των ἀπαιτουμένην ἐργασίαν του.

Ἐγκαταλείψατε εἰς ἑαυτὰ τὰ τιθασσευθέντα ζῶα ἄνευ τινὸς ἀνθρωπίνης ἐπιστασίας, καὶ ἰδοὺ μετὰ μικρὸν ἐξαγριούμενα ἐπανερχονται εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν κατάστασιν.

Ἀμελήσατε τὴν καλλιεργηθείσαν καὶ φυτευ-

θεῖσαν γῆν, καὶ ἰδοὺ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου ἡ γῆ ἀποχερσοῦται, αἱ ἄμπελοι ἐκρίζονται, καὶ τὰ δένδρα ἀποξηραίνονται.

Ἐγχεῖσατε ἐπὶ τινὰ χρόνον οἶκημα διὰ πολυτελεστάτων ἐπιπλῶν κεκοσμημένων, καὶ ἰδοὺ αἴφνης μετὰ ταῦτα ἐπανερχόμενοι ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς ἤδη προεχώρησε, καὶ ὅτι ἔντομα μόλις ὁρατὰ εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἀνθρώπου φθείρουσι τὰ μετὰ τοσαύτης περιτεχνήσεως καὶ κομψότητος ἐξυφανθέντα ὑφάσματα.

Ὅποια παράδοξος ἀντίφασις τῶν νόμων τῆς φύσεως! Διὰ τούτων ἡ φύσις εἶναι ὁ γενναῖος τοῦ ἀνθρώπου εὐεργέτης, δι' ἐκείνων εἶναι ὁ ἄσπονδος αὐτοῦ πολέμιος. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἐκ τῶν ἀντιθέτων τούτων νόμων πηγάζει ἡ θαυμαστὴ τοῦ κόσμου ἁρμονία! Ἰδοὺ, λέγει ὁ Δημιουργὸς πρὸς τὸν ἀνθρώπον, ἠθασαυροὺς ἔθηκα πρὸ τῶν ποδῶν σου, σὲ δὲ περιέβαλον διὰ τοῦ μεγαλείου τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, τῆς διανοίας, τῆς βουλήσεως, τοῦ πάθους. Ἐργάζου. Ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον ὡραῖοι καρποὶ καὶ ἄφθονοι συγκομιδαὶ ἀντικαθιστῶσι τὰς ἀκάνθας καὶ τὰ δηλητηριώδη χόρτα τῆς γῆς. Τὰ ἄμορφα ἐκείνα καὶ μελανὰ σώματα τὰ ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς γῆς κατωρυγμένα, προσθέτουσι μυρίας δυνάμεις εἰς τὴν ὕλην τοῦ σώματός σου δύναμιν. Ἐργάζου ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος ἐκείνη θάλασσα ἥτις ἐμποδίζει τὰς ἐλευθέρας κινήσεις σου καὶ διακινδυνεύει τὴν ὑπαρξίν σου ὡς ἂν πλοσιάζεις αὐτὴν, καθίσταται εὐεργετικωτάτη διὰ σέ, εἶναι τὸ συντελεστικώτατον μέσον τῆς εὐζωίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ σου. Ἐργάζου ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον οἱ ἀνεπεξέργαστοι τῶν ὀρέων λίθοι μετατρέπονται εἰς τεράστια ἔργα, εἰς περικαλλῆ οἰκοδομήματα, εἰς μεγαλοπρεπεῖς ὁδοὺς, διὰ δὲ τούτων αἱ κινήσεις σου διευκολύνονται, τὸ σῶμά σου προφυλάττεται ἐκ τῆς δριμύτητος τῆς ἀτμοσφαίρας, ἡ ὄρασίς σου θέλγεται, ἡ καλαισθησία σου ὀξύνεται, καὶ ἡ φαντασία σου ἐξαίρεται. Μάλιστα δὲ καὶ αὐταὶ αἱ ιδέαι σου προσλαμβάνουσιν πτέρυγας θέλουν μεταδίδονται ἀταραπτηδόν, ἀρκεῖ μόνον σὺ ἐργαζόμενος νὰ ἐπιωφελησῇ τοῦ ἡλεκτρισμοῦ ὅστις ἐπὶ τοσοῦτον σὲ καταπλήττει ὑπο τὴν μορφήν τοῦ κεραυνοῦ.²

Ἀκολούθως ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς πραγματεύεται εἰδικώτερον τοὺς διαφόρους τῆς βιομηχανίας κλάδους, οἷον τὴν Γεωργικὴν, χειροτεχνικὴν καὶ ἐμπορικὴν. Ἰδίως δὲ εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο

μέρος ἐπεκτείνων τὰς σκέψεις του καὶ ἀπαριθμῶν τὰ ἐκ τοῦ ἐμπορίου προκύπτοντα κοινωνικά ὠφελήματα, ἐξάγει τὴν ὠραίαν ἀλήθειαν ὅτι διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν ἡ ἔννοσις καὶ ἡ ἀμοιβαιότης τῶν διαφόρων λαῶν κρατύνεται, ἡ δὲ μόρφωσις κοινῶν συμφερόντων ὑπαγορεύει τοῖς λαοῖς τὴν διατήρησιν τῆς πρὸς ἀλλήλους εἰρήνης καὶ ὁμονοίας.

Ἐν τοῖς ἐπομένοις κεφαλαίοις ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὴν διοργάνωσιν τοῦ σημερινοῦ ἐμπορίου καὶ διευκριναὶ τοὺς ἐπιστημονικοὺς λόγους ἐφ' ὧν βασίζονται οἱ διάφοροι τρόποι τῆς διεξαγωγῆς αὐτοῦ ἔρουν δὲ συνάμα καὶ τίνα εἰς τὰ μέσα δι' ὧν δύναται ἐπιτυχῶς καὶ ἐπωφελῶς νὰ διεξαχθῇ ἡ ἐμπορικὴ βιομηχανία, καὶ τίνι τρόπῳ ἀνεπτύχθησαν, διωργανίσθησαν καὶ ἐκανονίσθησαν τὰ καθέκαστα τοῦ ἐμπορίου διὰ τῶν ἐθίμων καὶ νομοθετημάτων τῶν διαφόρων ἐθνῶν.

Ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ γίνεται λόγος περὶ πραγμάτων καὶ τῶν αἰτίων τῆς αὐξομειώσεως τῆς ἀξίας αὐτῶν, περὶ φύσεως νομισμάτων, τῆς ἀξίας καὶ διακονίας αὐτῶν, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ περὶ ἀγοροπωλήσεων, περὶ ἐμπορικῆς πίστεως, περὶ συναλλαγῆς, περὶ τραπεζῶν, περὶ μετακομίσεων, περὶ Τελωνείων καὶ Ἀσφαλείων, καὶ ὡς συμπληρωτικὸν μέρος τὸ περὶ ἐμπορικῶν κρίσεων. Εἰς τὸ περὶ μετακομίσεων κεφάλαιον ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς, πραγματευόμενος περὶ ἐσωτερικῶν συγκοινωνίας μέσων παραβάλλει δύο πρὸς ἀλλήλας χώρας, τὴν μὲν εὐμοιροῦσαν τῶν τῆς συγκοινωνίας μέσων, τὴν δὲ στερουμένην αὐτῶν, καὶ οὕτω δίδει πλήρη καὶ εὐκρινῇ ιδέαν περὶ τῆς δραστηκῆς ἀποτελεσματικότητος τῶν μέσων τούτων ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πλούτου, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐκπολιτισμοῦ. Ἀνδρὶ δυνάμεθα νὰ μὴ ἀντιγράψωμεν καὶ τὴν παράγραφον ταύτην, διότι τὸ ἡμῖς τῆς περιγραφομένης εἰκόνας ἀπέβη ἀκουσίως ἔσως τοῦ συγγραφέως, πιστὴ τῆς ἡμετέρας χώρας ἀπεικόνισις.

Ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ βλέπει τις ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ προϊόντα μετακομιζόμενα ἐπὶ τῶν ἀχθοφόρων ζώων ἢ ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὤμων καὶ ὡς ἐκ τούτου χρονίζοντα, ἀπαιτοῦντα ὑπερόγκους δαπάνας, καὶ περιοριζομένης τῆς μετακομισεως των μεταξὺ τῶν πλησιουσίων τόπων καὶ πόλεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς γαίους ἐγκαταλειμμένας καὶ ἀκαλλιεργήτους, ὡς ἀνερίκτου οὐσῆς τῆς διαπορεύσεως τῶν παραγωγίμων προϊόντων, τοὺς ἀν-

θρώπους καταδικασμένους εἰς τὴν ὀκνηρίαν καὶ ἀδράνειαν, τὴν δὲ γεωργίαν καὶ τὸν ἀγροτικὸν βίον περιφρονούμενον, πάντας δὲ τοὺς κατοίκους ἐπιθυμοῦντας τὴν ἐν ταῖς πόλεσι διαμονὴν καὶ ἀναλαμβάνοντας τὴν διεξαγωγὴν ἐλευθερίων ἔργων, μετερχομένους εἴτε τὴν δικηγορίαν ἄνευ πελατῶν, εἴτε τὴν ἱατρικὴν ἄνευ ἀσθενῶν, εἴτε τὰ πολιτικὰ ἄνευ θέσεων, ἢ ἐν ταῖς ἀγυαῖς φωνασκοῦντας περὶ ἐλευθερίων καὶ δικαιωμάτων τῶν λαῶν μέχρις οὗ καθέξωσιν εὐτελῆ τινὰ δημοσίαν θέσιν. Ἐν δὲ τῇ ἐτέρᾳ καθορᾷ διώρυγας σχηματισθεῖσας, δρόμους κατασκευασθέντας, ναῦς καὶ ἁμάξας μετακομιζούσας, διὰ τῆς ἐργασίας ἐνὸς ἐργάτου ποσότητα προϊόντων ἀπειράκις μείζονα τῆς διὰ τῶν ὤμων ἢ τῶν ζώων μετακομιζομένης, γαίας καλλιεργημένας εἰς ἀπωτάτην ἐκ τῶν πόλεων ἀπόστασιν, τοὺς κατοίκους κατὰ τὴν φυσικὴν τοῦ ἀνθρώπου ῥοπὴν ἀόκνως φιλοπονοῦντας καὶ εἰς παντοειδῆ ἔργα τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις καταβάλλοντας, τὴν εὐζωίαν καὶ τὴν ἄνεσιν ἐπεκτεινομένην εἰς ἀπάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὸν ἐκπολιτισμὸν ἐν γένει προαγόμενον καὶ γιγαντίους βήμασιν ἀναπτυσσόμενον.»

Τὴν ἀνωτέρω συμπαραβολὴν εὐχῆς ἔργου ἥτο ἂν εἶχον ἀείποτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των οἱ ἡμέτεροι πολιτικοί, συμπολιτευόμενοι καὶ ἀντιπολιτευόμενοι, οἱ τε κατέχοντες τὴν ἐξουσίαν καὶ οἱ ἐπιδιώκοντες αὐτήν, καὶ ἰδίως πάντες οἱ διαρρήγνυμενοι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Ὡς ἐρῳτάτα λέγει συγγραφεὺς τις, ὃν ἀναφέρει ὁ ἡμέτερος, δύναται ἐν στιγμῇ ἐνθουσιασμοῦ νὰ ψηφισθῇ ἐν τινι συνελεύσει δι' ἀναστάσεως καὶ θορύβου ἡ ἐλευθερία λαοῦ τινος, πᾶσα ὁμῶς διακήρυξις ἐλευθερίας μὴ παρακολούθουμένης ὑπὸ θετικῶν θεσμῶν γονιμοποιούντων καὶ βελτιούντων τὴν τε ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, εἶναι ἐλευθερία κατ' ὄνομα κηρυττομένη καὶ ἐπικίνδυνος μᾶλλον ἢ ὠφέλιμος καθισταμένη.» Ἀναγινώσκων τις τὸ χωρίον τοῦτο, ὑποπτύει μὴ τοι ὁ συγγραφεὺς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ πρὸ τινος συμβαίνοντα. Ἰσως, ἀφοῦ καὶ οἱ ἡμέτεροι φιλελεύθεροι καταβλήθῳσιν ὑπὸ τῶν ἀγῶνων οὓς καταβάλλουσι πρὸς ἀπόκτησιν τῆς κατ' ὄνομα ταύτης ἐλευθερίας, τραπῶσιν εἰς ἐτέρους ἀγῶνας, καταλλήλους πρὸς ἐπίτευξιν θετικῶν θεσμῶν, θεσμῶν γονιμοποιούντων τὴν τε ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, ὅτε δύνανται νὰ εὕρωσι τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν.

Τοιοῦτον εἶναι τέλος τὸ σύγγραμμα τοῦ κυρίου Σκαλτσούνη, σύγγραμμα χρῆσιμον τοῖς πᾶσι, καὶ τοῖς πᾶσι προσιτὸν καὶ τερπνὸν καθὼς μετέχον τῶν δύο λεκτικῶν ἀρετῶν τῆς τε σαφηνείας καὶ καλλιπεσίας. Ἀναντιρρήτως ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς δὲν ἐξέφερεν, ὥς καὶ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, νέας οἰκονομικὰς θεωρίας, κατέστησεν ὁμῶς τὰς ὑπαρχούσας εὐλήπτους, κατέταξε τὴν ὕλην τοῦ συγγράμματός του μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης λογικότητος, καὶ ὑπήγαγε τὰ ἐμπορικὰ γεγονότα ὑπὸ τὴν ἐνότητα θεωρητικῶν ἀρχῶν καὶ γενικῶν νόμων, τοῦθ' ὅπερ δεικνύει συγγραφεὶς εἰδήμονα τῆς τέχνης τοῦ συγγράφειν, καὶ γινώσκοντα κατὰ βάθος τὴν ὕλην ἣν ἐπραγματεύθη.

Γ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ.

ΤΑ ΡΩΔΑ ΤΟΥ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΥ.

Pharaoia.

ὑπὸ Vulfran

(ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

I.

Ἡ Γερτρούδη εἶναι ἀνεψιὰ τοῦ δημάρχου κ' ἐν ταυτῇ ἡ ὠραιότερα τοῦ χωρίου.

Ἡ Γερτρούδη εἶναι δεκαεπταέτις καὶ ἀγαπᾷ θερμότατα τὸν Βιλέλμον, τὸν ἐξαδελφόν τῆς Βιλέλμον, τὸν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας μνηστῆρά της.

II

Ὁ Βιλέλμος εἶναι υἱὸς τοῦ σοβαροῦ δημάρχου· ἀλλ' ὁ υἱὸς σοβαρώτερος τοῦ πατρὸς ὑπάρχει.

Εἴν' ἐν τούτοις εἰκοσιν ἔτων καὶ ἀγαπᾶται!

Τί λοιπὸν τὸ κύπτειν τὸ μέτωπον τοῦ νέου; Διὰ τί, ἀπομακρυνόμενος τῶν ἡδονῶν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, πορεύεται τόσῳ συχναίς πρὸς τὸ ταπεινὸν κοιμητήριον, ὅπερ ἐκτείνεται περὶ τὴν παλαιὰν ἐκκλησίαν, κεκαλυμμένην ὅλην ὑπὸ κισσοῦ;

III

Ὑπάρχει ἐν τῷ κοιμητηρίῳ ἐκείνῳ μαγνήτης ἔλκων αὐτὸν, ἀνεπίδεικτόν τι μνῆμα, κεκαλυμμένον ὑπὸ λευκῶν ῥόδων ἀμαράντων.

Τὰ ῥόδα περιπτύσσονται διὰ τῶν θωπειῶν αὐτῶν μικρὸν σταυρὸν, ἐφ' οὗ δύναται τις ν' ἀναγνώσῃ.

Ἐρθὰδε κεῖται ἡ Λευκή

Δεήθητε ὑπὲρ αὐτῆς!!